

Is pitrus een beheerprobleem?

Verslag veldwerkplaats *Laagveen en Zeeklei* Krimpenerwaard,
7 februari 2008

Inleider: Rudi Terlouw, regiohoofd Zuid-Hollands Landschap

‘Pitrus is goed beheersbaar als je maar op tijd ingrijpt’, is de overtuiging van Rudi Terlouw van het Zuid-Hollands Landschap. En: ‘Pitrus is niet alleen negatief, het vormt ook een goede biotoop voor insecten, reptielen, amfibieën en muizen.’

Op voormalige landbouwgronden kan pitrus excessief groeien, wat het moeilijk maakt natuurwaarden van weidevogel- en botanische graslanden te realiseren. Ook in de Krimpenerwaard heeft het Zuid-Hollands Landschap hiermee te maken. 'Je moet denken vanuit het terrein en niet vanuit theorie of administratieve verplichtingen', is Terlouw's devies. 'Je moet kijken en zien en dan tijdig maatregelen nemen.' De gevolgde maatregelen zijn onder meer: afplaggen van percelen met een botanische doelstelling, begrazing door schapen en maaien en afvoeren. Op percelen met toekomstig natuurdoeltype *moeras* wordt pitrus niet actief beheerd.

Afplaggen van percelen met botanische doelstelling

Proefondervindelijk wordt op 15-20 cm geplagd. Het fosfaatgehalte wordt vooraf niet gemeten. Er wordt met een helling geplagd, bijvoorbeeld beginnend op 12 cm aan de ene kant van het perceel tot 20 cm aan de andere kant. Het zure regenwater kan zo goed afvloeien, de zaadbanken worden aangesneden en je behoudt het cultuurhistorische landschapsbeeld. Na het plaggen is het zaak opslag van houtige gewassen zoals elzen consequent weg te halen.

De geplagde grond wordt ter plekke gebruikt als ophoging bij de entree en aan de zijkanten van het perceel om zo het keren met machines gemakkelijker te maken en rijschade en bodemverdichting te voorkomen. Het bodemleven uit de geplagde grond kan zo weer de percelen in. Tegelijkertijd laten deze werkzaamheden aan de passerende recreant zien dat er werk wordt gemaakt van inrichting en beheer van deze percelen. Dat vergroot het draagvlak voor natuurontwikkeling.

Bekalking

Om verzuring te voorkomen wordt na het plaggen standaard twee jaar bekalkt. Dit gebeurt met kalkgranulaat, zodat er geen kalk in het oppervlaktewater komt.

Begrazing

Begrazing gebeurt met Soayschapen, kleine schapen van zo'n 20 kg. De schapen worden geleased, behoeven niet te worden geschoren en vragen weinig onderhoud. Ze worden vroeg ingeschaard, zodra er geen vorst meer wordt verwacht (eind februari/begin maart). De schapen eten dan de nog jonge pitrus, dat eerder groeit dan gras, zodat pitrus niet begint met een voorsprong. Schapen hebben de voorkeur boven rundvee, want de trapgaten van rundvee zijn ideale kiemplaatsen voor pitrus.

Maaien

Pitrus begint te groeien bij een temperatuursom van 160 °C (som van dagelijkse temperatuur boven nul vanaf 1 januari), terwijl gras een temperatuursom heeft van 300 °C. Wintermaaien over vorst wordt toegepast zodat pitrus zo kort mogelijk de winter ingaat om dominantie in het voorjaar te voorkomen.

Observaties in het veld

Van pitrus naar riet

Voor één perceel met veel pitrus is het natuurdoel bevordering van rietvegetatie met moerassprinkhaan en watersnip. In afwachting van verhoging van het waterpeil wordt niet actief beheerd, alleen houtige gewassen worden verwijderd. Er wordt niet gemaaid, maar bij wijze van proef is wel een klein stuk gemaaid. Hier is te zien dat de pitrus afneemt en er meer grassen groeien.

Graslanden met blauwe zegge, Spaanse ruiter en teer guichelheil

Voor meer botanische variatie is in 1996 een aantal percelen met onderbemaling afgeplagd. Na afplagging was de grond niet te drassig om te bewerken. Na twee vorstvrije jaren was er een één meter hoge houtige vegetatie van els, wilg en berk. Deze is verwijderd. Om de percelen ligt een hogere ringkade. De vegetatie hierop wordt kort gehouden, zodat de schapen worden gedwongen te grazen in de percelen met de (nog jonge) pitrus. In de zomer wordt aanvullend gemaaid en gehooïd. De percelen worden kort voor de winter nogmaals gemaaid, zodat pitrus niet dominant wordt in het voorjaar. Hadden deze percelen eerder een pitrusbedekking van 75-80%, nu ligt deze tussen 5-12,5%. Verschillende andere soorten zijn hier nu te vinden: blonde zegge, sterzegge, geelgroene zegge, blauwe zegge, teer guichelheil en de klokjesgentiaan.

Weidevogels en plas-dras

Zuid-Hollands Landschap zet in op plas-dras voor optimale voedselcondities (regenwormen) voor weidevogels. Daartoe wordt gewerkt met drie verschillende plas-drassituaties op drie verschillende percelen:

- plas-dras aan de start van het seizoen om op te vetten voor het broeden (februari-maart);

- o voedsel voor de kuikens (mei) via zogenaamde greppelplas-dras, waarbij water in greppels wordt opgezet langs een perceel met een latere maaidatum. Hierdoor ontstaat een vochtige zone langs de geïnundeerde greppel met een lagere vegetatie, waar kuikens voedsel vinden (allerlei insecten);
- o plas-dras in juni-juli om de vogels de kans te geven in conditie te raken voor de vlucht naar het zuiden.

Naast toediening van ruige dierlijke mest (8 ton/ha gedurende drie jaar, dan een jaar overslaan) wordt ook bekalkt. De vaste mest is vooral nodig voor de zuurgraad, niet zozeer voor het stimuleren van het bodemleven.

Om de percelen te selecteren kijkt de beheerder in januari of er voldoende regenwormen zijn. Als er geen regenwormen zijn heeft plas-dras geen nut op dat perceel. Het is zaak de greppels na de plas-dras open te maken om het water goed af te voeren en zo pitrusgroei te voorkomen. De percelen worden verpacht aan boeren. Via variatie in de pacht prijs is het mogelijk gebruiksvoorwaarden te variëren (bijvoorbeeld maaidata 15 juni, 30 juni, 10 juli en extensieve seizoen- standweide). De grutto's varen er wel bij. Er is een dichtheid van meer dan 100 grutto's per 100 ha.

Graslanden en ruigte

In een gebied bij Berkenwoude is in 2004 aan de ene kant van een wandelpad een aantal percelen afgeplagd. Deze percelen worden bekalkt (200 kg/ha korrelkalk 1x/jr) en er wordt drie keer per jaar gemaaid met afvoeren van het maaisel. Eventueel wordt nog geklepeld in de herfst/winter, zodat pitrus kort het voorjaar ingaat en niet gaat domineren. Klepelen wordt wel vaker ingezet aan het begin van de winter, wanneer pitrus te lang de winter in dreigt te gaan. Aan de andere kant van het wandelpad wordt ingezet op een rietvegetatie, in afwachting van een door te voeren peilverhoging. In deze ruigte vindt o.a. de blauwborst een plek.

Inlichtingen

*Zuid-Hollands Landschap, Rudi Terlouw, regiohoofd. Tel. 0182-374976,
r.terlouw@zhl.nl*

